

BESLUT

2022-12-12 Dnr: 22/03143

SAKEN

Svenska nyheter, SVT1, 2022-10-07, inslag om transvården; fråga om opartiskhet, saklighet och mediets genomslagskraft

BESLUT

Inslaget frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet eller mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

INSLAGET

Inslaget handlade om behandling med så kallade stopphormoner vid könsdysfori hos barn. Inledningsvis i inslaget visades ett diagram från ett avsnitt av *Uppdrag granskning* från år 2019 där det framgick att antalet personer som har fått vård för könsdysfori har ökat markant sedan år 2007. Programledaren sa följande.

Ja, en epidemi drar över landet och den här gången är det barnen som drabbas. Hur sprids smittan? Är det fästingar? Delar barnen insulinsprutor? Ja, kanske. Men det har nog mer att göra med att vi har en ny modern syn på transpersoner. [...] Fler vågar prata öppet om sin könsidentitet. Och antalet barn som är födda i fel kropp ökar lavinartat. Bland flickor i Stockholm är ökningen hela 8250 procent. Va? Är det kopplat till elpriserna? Ja! Och Stockholm ligger i könsområde 3.

Senare i inslaget sa programledaren bland annat följande.

Trots alla progressiva reformer är livet med könsdysfori inte enkelt. Unga transpersoner utsätts för mer våld, mår sämre och går i djupare självmordstankar. [...] Men vi har alltså här ett lidande. En grupp som behöver hjälp, och det är snabbt. Hur hjälper man dem i dag? Först försöker psykologer, socionomer och läkare fastställa att det verkligen är könsdysfori som barnet lider av och inte bara ångest för att pappa är chef i Ronneby. Sedan kan man då börja behandlingen. Men innan man börjar med östrogen, testosteron eller vinkelslip så ger man ibland något som kallas för stopphormoner, och det är dem jag vill prata med er om nu.

Därefter visades bland annat ett utdrag ur en film där ämnet stopphormoner behandlades. En inklippt bild från en artikel i *Läkartidningen* visades med texten ”20 procent av förpubertala barn som uppfyller diagnoskriterier för könsdysfori

kommer att ha en kvarstående önskan om könsbekräftande åtgärder...”
Programledaren sa följande.

4 av 5 barn under tolv år ångrar nämligen sig. Många kommer istället fram till att de är homosexuella. Betänketid kan alltså hindra onödigt lidande. Lösningen? En fiffig pausknapp. [...] Jag hoppas bara på att man har koll på vad man gör.

En sekvens ur ett avsnitt av *Uppdrag granskning* om transvården från år 2021 visades där en medverkande expert sa att det vetenskapliga stödet för behandlingarnas effektivitet och risker är relativt svagt. Programledaren kommenterade detta genom att säga:

Relativt svagt? Ni ger hormoner till barn, men kunskapsläget är relativt svagt? Mitt stöd för den här sortens behandling börjar bli relativt svagt. Vet man ens någonting om effekterna av stopphormoner? Jajamän, att skelettet blir relativt svagt.

Därefter visades ytterligare en del ur *Uppdrag granskning* där en förälder till ett barn som genomgått en behandling med stopphormoner berättade att hennes barn hade haft problem med ryggsmärtor. En barnendokrinolog sa att det finns en risk för frakturer vid långvarig behandling med stopphormoner. Programledaren kommenterade detta enligt följande.

Är ditt barn en olycklig flicka? Inga problem. Några injektioner bara så har du en olycklig, ryggradslös pojke i stället. [...] Förutom benskörhet kan behandlingen leda till sämre lever, viktuppgång, psykisk ohälsa, infertilitet, ökad risk för cancer och kanske att hjärnan inte utvecklas som den ska. [...] Vem utsätter sitt barn för det här? Kanske desperata föräldrar som är beredda att ta lite risker om de tror att det kan få barnet att inte hoppa framför pendeltåget. Det kan jag fatta, fair enough, men läkarna, de ska väl ändå inte gå att övertala? Nej, de behöver inte övertalas.

Senare i inslaget visades utdrag ur intervjuer med föräldrar och experter där det framgick att barnets egen vilja och övertygelse spelar en avgörande roll för huruvida behandling med stopphormoner inleds. En expert talade om affirmativt bemötande, vilket innebär att man generellt inte ifrågasätter patientens berättelse. Programledaren sa följande.

Affirmativt bemötande. Betyder det då att doktorn inte får komma med kritiska frågor om den diagnos som jag själv har kommit fram till? Nej, affirmativt och livsfarligt ska det vara. Annars hänger man inte med i tidsandan. [...] Hur kan det få pågå? Det är väl stenhårda uppföljningskrav på sådant här? Nej, i våras upptäckte Socialstyrelsen att man glömt bort utvärderingen av stopphormonerna i sju år.

Ett utdrag ur ett avsnitt av *Uppdrag granskning* visades där en läkare sa att man gärna vill ha något att erbjuda när man ser att patienten lider. Programledaren sa då följande.

Ha något att erbjuda? Att läkare skriver ut verkningslös hostmedicin bara för att man ska känna sig lite sedd, det fattar vi alla. Men man får ju inte fetma, ryggskador och lågt IQ av några skedar noskapin? [...] Men det här är grejen, det var först efter *Uppdrag granskning*s avsnitt om transvården som Socialstyrelsen plötsligt kom på riskerna med behandlingen och att de överväger den möjliga nyttan. Pang! Nya riktlinjer över natten.

Stoppghormoner tvärförbudna precis överallt, väl? Nej, de ges fortfarande men i undantagsfall. Vad är det för undantag? Finns det verkligen patienter som är i behov av mer skada än nytta?

Inslaget avslutades med en sång med följande text.

Puberteten runt knuten, skolan är slut men, det är något som gnager men jag lyckas inte lista ut vad. Vuxenkroppen runt hörnet, har dysfori ut i könet. Är jag född i fel kropp, jag vill ju bara få tänka klart tänka klart. Tänk om man kunde stanna tiden sa jag till läkaren idag, han sa vi har stoppghormoner som du kan ta. Du blir kastrerad ett tag, du blir kastrerad idag, evidensen är svag, du blir kastrerad ett tag. Han sa de ger dig lägre IQ och du blir tjock och lite svag, sedan blir skelettet hockeypulver annars funkade dem bra [...]

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anför sammanfattningsvis att inslaget var kränkande mot barn med könsdysfori och förmedlade en nedvärderande och stigmatiserande bild av transpersoner. Anmälarna har främst reagerat på vad man uppfattat som skämt om självmord och sången som framfördes i slutet av inslaget. Flera anmälare anser också att inslaget var ensidigt eftersom behandlingen enbart framställdes som negativ och ingen som fått hjälp av behandlingen uttalade sig samt att det förekom felaktiga uppgifter om behandlingen.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television AB (SVT) har getts möjlighet att yttra sig över om inslaget överensstämmer med kravet på opartiskhet och bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft. SVT anser att inslagen överensstämmer med bestämmelserna som gäller för programverksamheten och anför sammanfattningsvis följande.

Svenska nyheter är ett program som med humor och satir behandlar aktuella händelser och nyheter i Sverige. Programmet har tidigare tagit upp och skämtat om flera ämnen som kan uppfattas som känsliga eller kontroversiella såsom dödshjälp, legaliseringen av medicinsk cannabis och svenska IS-resenärer.

Det är rimligt att anta att publiken är väl införstådd med att *Svenska nyheter* är ett satirprogram. Programmet håller ett högt tempo med många skämt vilket gör att vissa detaljer kanske inte uppfattas av alla. SVT beklagar att människor upplevt inslaget som kränkande mot unga med könsdysfori. Detta var inte avsikten. Syftet med det nu anmälda inslaget var att belysa användandet av så kallad stoppghormonsbehandling, som tidigare fått kritik i bland annat *Uppdrag granskning*. Våren 2022 ändrade Socialstyrelsen rekommendationerna för behandlingen och slog fast att den ”endast ska ges i undantagsfall”. Samma sommar gjorde *Uppdrag granskning* en uppföljning som visade att behandlingarna fortfarande gavs på kliniker runtom i landet, på vissa håll i stort sett på samma sätt som tidigare. Detta trots att Socialstyrelsen i sin utvärdering av behandlingen kommit fram till att ”skadan

överbäger den eventuella nyttan”. I augusti 2022 sände *Aktuellt* ett reportage om behandlingen, ur både ett nationellt och internationellt perspektiv. I studion fördes samtal med en svensk professor i psykiatri och neurokemi. Redaktionen för *Svenska nyheter* bedömde mot bakgrund av detta att frågan om hur behandlingen fortfarande gavs till unga med könsdysfori i Sverige var högst aktuell.

Udden i inslaget var riktad mot vården och Socialstyrelsen, som fortsatt att tillåta behandlingen. Den övergripande frågan som redaktionen ville ställa var: Hur kan man erbjuda så oprövad behandling med så starka biverkningar till barn? Den frågan var tydligt riktad till läkarkåren och Socialstyrelsen, inte till barn med könsdysfori eller deras anhöriga.

En del anmälare har anfört att programmet var partiskt, eftersom varken personer som haft nytta av behandlingen eller som har förordat den kom till tals. *Uppdrag granskning*s tre program, ur vilka redaktionen för *Svenska nyheter* citerade, innehöll intervjuer med personer som förespråkade behandlingen. Redaktionen valde att lägga vad som uppfattades som förespråkarnas bästa argument i programledarens manus.

Redaktionen har hämtat en stor del av sitt faktaunderlag från *Uppdrag granskning*s tre reportage. *Svenska nyheter* hade i sin research inför det nu anmälda avsnittet även kontrollerat de uppgifter man tog upp och jämfört med andra källor. Utgångspunkten att riskerna vid behandling med stopphormoner överväger nyttan bedömde redaktionen var okontroversiell i och med Socialstyrelsens nya rekommendationer.

SVT anser att det framgår av inslaget att den satiriska udden är riktad mot läkarkåren och Socialstyrelsen. SVT vill ändå specifikt kommentera några av de skämt som lyfts i flera av anmälningarna:

Några av anmälarna har reagerat på ett skämt om en “ryggradslös pojke”. I skämtet, som av vissa anmälare uppfattades som raljant eller respektlöst, var dock udden riktad mot vården. Skämtet var tänkt att uppfattas som ett citat med läkarkåren som avsändare och var en kommentar till klippet ur *Uppdrag granskning* som visades innan. Där kommenterade en läkare de skador som en ung person fått efter att ha behandlats med stopphormoner på följande sätt:

“Om man står på stopphormoner under lång tid så finns det ju risk för frakturer. Och det här låter som att han har fått frakturer i ryggen.”

Flera anmälare anför att programmet har ”skämtat om självmord”. Det programledaren sa i den här delen var inget skämt. Tvärtom syftade uttalandet till att visa förståelse för att föräldrar kan vara förtvivlade och villiga att testa vad som helst när deras barn mår så dåligt att de riskerar att överväga självmord.

Flera anmälare har även reagerat på sången som framfördes i slutet av programmet. *Svenska nyheter* avslutas inte sällan med en sång som ska vara en kondenserad version av manuset i sin helhet. Det är ett humoristiskt grepp där innehållet skruvas ytterligare i sin satir. I det här fallet handlade sången om hur ett barn med könsdysfori sökte hjälp av vården och där möttes av läkare som okritiskt erbjöd en behandling som hade allvarliga biverkningar och svag evidens. Udden i sången var mot vården, riktad mot vad som uppfattades som ett okritiskt förhållningssätt. Sången som ett skruvat grepp har använts tidigare när programmet behandlat svåra ämnen. Förra gången gruppen "Diggnitazz" uppträdde i programmet besjöngs frågan om rätten till dödshjälp i låten "Om jag blir en grönsak". I det nu anmälda programmet samlades dansbandet igen och påannonserades av programledaren enligt följande:

"Vänner, när vi brottas med de stora frågorna räcker inte vetenskap, förnuft och riktlinjer till. Det är då vi behöver de stora konsterna. Därför har jag beslutat mig för att samla gänget och besjunga dessa barn."

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

Av granskningsnämndens praxis framgår att programformen har betydelse vid tillämpningen av kraven på opartiskhet och saklighet. När det gäller program och inslag av klart parodisk, ironisk eller satirisk karaktär kan kraven ställas lägre.

SVT ska även ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet).

Bestämmelsen tillämpas bland annat när det gäller program eller inslag som kan uppfattas som diskriminerande. Det innebär enligt granskningsnämndens praxis att programföretaget inte får sända program eller inslag som är uppenbart kränkande mot människor med visst kön, viss etnisk tillhörighet, religion eller sexuell läggning eller mot människor med olika former av funktionsnedsättningar eller sjukdomar.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att det i programmet skämtades om transpersoner och transvård för barn på ett raljerande och tillspetsat sätt. I ett program som *Svenska nyheter* vars satiriska prägel får antas stå klar för tittarna gäller dock vida ramar för vad som får sägas innan ett uttalande eller skämt blir uppenbart kränkande. Nämnden, som även beaktar att den satiriska udden tydligt var riktad mot vården, anser att inslaget inte gick utöver vad som kan accepteras i ett satir-

och humorprogram. Inslaget strider därmed inte mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

Mot bakgrund av programformen strider inslaget inte heller mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Ulrik von Essen, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Kristina Åberg, Erik Fichtelius och Sofia Olsson Olsén efter föredragning av Maria Vallin.

För granskningsnämnden

Ulrik von Essen

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	ULRIK VON ESSEN
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_0955e0bed3578778645838277ce379a76e
DATUM & TID:	2022-12-12 11:24:09 +01:00

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2022-12-12 11:24:15 +01:00
Ref: 57322SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)